Lietas arhīva Nr. C-7983-18/35
ECLI:LV:RVPT:2018:1227.C30798318.2.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2018. gada 27. decembrī

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa,
tiesnese Dace Kantsone,
sekretāre Krista Gavriloviča,
piedaloties sūdzības iesniedzēja pārstāvim /pers. B/,
atklātā tiesas sēdē izskatīja biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" sūdzību par maksātnespējīgās AAS "Balva" administratores 2018. gada 15. oktobra lēmumu Nr. 101/89/2-3/101.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016. gada 6. jūlija spriedumu pasludināts AAS "Balva" (turpmāk arī – parādnieks) juridiskas personas maksātnespējas process, par administratori iecelot Aiju Lamberti.

Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2017. gada 1. novembra lēmumu Aija Lamberte atcelta no administratores pienākumu pildīšanas AAS "Balva" maksātnespējas procesā. Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2017. gada 7. novembra lēmumu par AAS "Balva" maksātnespējas procesa administratori iecelta Kristīne Mergina.

[2] 2018. gada 16. novembrī kreditors biedrība "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" (turpmāk arī – sūdzības iesniedzējs vai LATB) iesniedza Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā sūdzību par maksātnespējīgās AAS "Balva" administratores 2018. gada 15. oktobra lēmumu Nr. 1-1/89/2-3/101 (turpmāk – Administratores lēmums), ar kuru administratore nolēma neatzīt LTAB 2018. gada 18. septembra Kreditora prasījumu Nr. 14 (turpmāk – Papildinājums Nr. 14) par galvenā prasījuma summu 1 681 280,96 EUR. Sūdzības iesniedzējs lūdz tiesu:

1) atzīt Administratores lēmumu par nepamatotu;

2) uzdot administratorei par pienākumu atzīt Papildinājumu Nr. 14 1 681 280,96 EUR apmērā un iekļaut to kopējā kreditoru prasījumu reģistrā.

Sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[2.1] AAS "Balva" maksātnespējas procesa ietvaros laika posmā no 2016. gada 20. jūlija līdz 2018. gada 18. septembrim LTAB ir iesniedzis kreditora prasījumu un divpadsmit tā papildinājumus. LTAB kreditora prasījums un visi tā papildinājumi tikuši atzīti, iekļaujot kopējā kreditoru prasījumu reģistrā LTAB prasījumu par kopējo summu 3 417 435,40 EUR.

LTAB kreditora prasījums pamatots ar Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma (turpmāk - OCTA likums) 51. panta pirmās daļas 5. punktu, kas paredz no LTAB Garantijas fonda veikt izmaksas cietušajām personām to zaudējumu segšanai, kurus nodarījis transportlīdzeklis, attiecībā uz kura īpašnieka civiltiesiskās atbildības apdrošinātāju pasludināts maksātnespējas process.

OCTA likuma 18. pants paredz, ka iestājoties apdrošināšanas gadījumam, apdrošinātājs, kurš apdrošinājis zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesisko atbildību, atlīdzina OCTA likuma noteiktajā kārtībā novērtētos zaudējumus, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarīti trešajai personai. Saskaņā ar Eiropas Savienības direktīvas 2009/103/EK prasībām LTAB līdzekļu izmaksu veicis no Garantijas fonda kā kompensācijas iestāde, pamatojoties uz OCTA likuma 51. panta pirmo daļu, taču šāda kompensācijas izmaksa nenozīmē saistību uzņemšanos parādnieka vietā, proti, līdzekļus, kas jau ir izmaksāti un kuri nākotnē vēl tiks izmaksāti, nepieciešams iekasēt no paša parādnieka, atbilstoši Civillikuma 1779. pantam.

[2.2] 2018. gada 18. septembrī LTAB iesniedza kārtējo nenodrošinātā kreditora prasījuma Papildinājumu Nr.14 par kopējo summu 1 681 280,96 EUR.

Papildinājums Nr. 14, atšķirībā sākotnējā prasījuma un tā divpadsmit papildinājumiem, kurus administratore atzina, nav pamatots ar LTAB lēmumu un maksājuma uzdevumu. Tas ir pamatots ar aktuāru veidotu RBNS (Reported But Not Settled) rezervju aprēķinu, proti, tajā ietverti nākotnē veicamie maksājumi, nevis jau izmaksātie. Šos nākotnes maksājumus cietušajām personām LTAB ir pienākums veikt saskaņā ar OCTA likuma 51. panta pirmās daļas 5. punktu.

LTAB ieskatā nav pamata Papildinājumu Nr. 14 vērtēt atšķirīgi, jo Maksātnespējas likums neizšķir, kādi dokumenti var kalpot kā prasījumu pamatojošie dokumenti. RBNS tehnisko rezervju aprēķinu veidošana ir izplatīta prakse apdrošināšanas nozarē.

LTAB ieskatā efektīvāks situācijas risinājums gan sūdzības iesniedzējam, gan administratorei būtu nevis prasījumu atzīšana pa daļām, katru nākamo periodu sniedzot papildinājumus kreditora pieteikumam, bet gan LTAB prasījumu atzīšana pilnībā, par tā atzīšanas pamatu ņemot profesionālu aktuāru aprēķinu par turpmākajām saistībām, kas LTAB ir radušās pret trešajām personām saskaņā ar OCTA likumu. Ar Papildinājuma Nr. 14 atzīšanu netiktu mainīts LTAB prasījuma kopējais apmērs, taču tiktu noteikta daudz efektīvāka kārtība, kurā samazinātos administratīvais slogs uz visām maksātnespējas procesā iesaistītajām personām.

Papildinājums Nr. 14 izriet arī no parādniekam saistošajām ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību prasībām par nodarītiem zaudējumiem, kuri radušies no ārvalstīs notikuša ceļu satiksmes negadījuma, kura izraisītājam ir bijusi spēkā esoša parādnieka izsniegta OCTA polise, atbilstoši OCTA likuma 51. panta otrajai daļai.

[2.3] Administratore Papildinājumu Nr. 14 neatzina, atsaucoties uz noilgumu (Maksātnespējas likuma 73. panta otrā daļa, 74. panta pirmā daļa, 75.pants).

LTAB uzskata, ka noilgums nav iestājies, jo sākotnējais kreditora prasījums iesniegts savlaicīgi, 2016. gada 20. jūlijā, savukārt 2018. gada 18. septembrī iesniegts tā papildinājums. Jau sākotnējā prasījumā tika norādīts, ka prasījums tiks papildināts.

Sūdzības iesniedzējs vairākkārt (2017. gada 15. jūlijā, 2017. gada 29. augustā) vērsies pie atbildīgās procesa administratores, lai noskaidrotu iespējas iesniegt kreditora pieteikuma papildinājumus par nākotnes maksājumiem. Tādējādi LTAB kā kreditors ir rīkojies aktīvi, lai noskaidrotu tiesiskās iespējas realizēt savas likumīgās intereses.

Administratore šajā sakarā vērsusies Maksātnespējas kontroles dienestā, kas savā atbildē norādīja, ka būtu izvērtējams, vai apstāklis, ka precīza nākotnes prasījuma summa nav nosakāma, ir pietiekams pamats, lai ierobežotu kreditora tiesības pretendēt uz sava prasījuma apmierināšanu.

Turklāt kreditora prasījuma papildinājuma pamatojums - RBNS aprēķins - par LTAB veicamajiem nākotnes maksājumiem pabeigts pēc Maksātnespējas likuma 73. panta termiņa notecējuma. Iesniedzot sākotnējo kreditora prasījumu 2016. gada 20. jūlijā, bija zināms tikai aptuvens kopējā prasījuma apmērs.

[2.4] Latvijas regulējums maksātnespējas jomā nenosaka kārtību, kādā piesakāmi nākotnes (eventuāli) prasījumi, taču nosaka, ka kreditoram ir tiesības pieteikt tādu prasījumu, kurš atkarīgs no nosacījuma iestāšanās. Sūdzības iesniedzēja ieskatā, atbilstoši Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 5.[1]punktam, LTAB prasījumi atzīstami par tādiem prasījumiem kuri izriet nosacījuma iestāšanās jeb to izpilde un reāls izmaksas pienākums pienāks, iestājoties konkrētam laikam un apstākļiem.

LTAB pastāv un pastāvēs ar OCTA likumu uzlikts pienākums pret cietušajām personām, kurām tiek veikti apdrošināšanas atlīdzību maksājumi. Izmaksu veikšanas pienākums saglabājas neatkarīgi no maksātnespējas procesa rezultātiem, bet parādnieka maksātnespējas process kādā brīdī noslēgsies, liedzot LTAB atgūt izmaksātos līdzekļus. Ir jāievēro Maksātnespējas likuma 6. pantā ietvertais tiesību saglabāšanas princips un procesa efektivitātes princips.

[2.5] Sūdzība pamatota ar Maksātnespējas likuma l. pantu, 63. panta trešo daļu, 73., 80. pantu, OCTA likuma 18. pantu, 51. panta pirmās daļas 5. punktu, 51. panta otro daļu.

[3] Administratore iesniegusi tiesai rakstveida paskaidrojumu par sūdzību, kurā norāda, tā nav pamatota šādu apsvērumu dēļ.

[3.1] LTAB Papildinājuma Nr. 14 neatzīšanas iemesls ir tāds, ka tas iesniegts pēc Maksātnespējas likumā paredzētā 6 mēnešu kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa. Arī MKD sniedza viedokli, ka arī uz kreditoru, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, attiecas Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktais kreditora prasījuma iesniegšanas termiņš.

[3.2] LTAB viedokli, ka Papildinājums Nr. 14 ir 2016. gada 20. jūlijā iesniegtā kreditora prasījuma papildinājums, administratore uzskata par kļūdainu.

Likumdevējs visiem kreditoru prasījumiem to iesniegšanas termiņu ir noteicis 6 mēnešus no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Tas attiecas arī uz prasījumiem, kas atkarīgi no nosacījumu iestāšanās. Proti, ja uz maksātnespējas procesa pasludināšanas dienu kreditoram ir prasījums, kas atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, tad kreditoram ir pienākums to pieteikt 6 mēnešu laikā no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Un, ja kreditoram ir prasījums, gan tāds, kas atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, gan tāds, kas nav, tad tam ir pienākums 6 mēnešu termiņā pieteikt abus prasījumus, nevis, kā tas ir LTAB gadījumā, termiņā iesniedzot vienu un pēc tam pēc termiņa notecējuma mēģinot iesniegt otru.

[3.3] Lai gan LTAB sūdzības 2.4. punktā vispārīgi norāda, ka [...] kreditoram prasījumu iesniegšanas termiņā nebija pamatojuma, lai iesniegtu konkrētu prasījumu [...], LTAB nav iesniedzis pierādījumus par to, ka prasījumu ar nosacījumu nav bijis objektīvi iespējams pieteikt 6 mēnešu laikā pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas. Līdz ar to prasījuma ar nosacījumu atzīšana un iekļaušana kreditoru reģistrā šobrīd nav iespējama.

Savu nokavējumu LTAB pamato ar to, ka jau 2017. gada 15. jūnijā un 2017. gada 29. augustā LTAB ir vērsās pie administratores ar vēstulēm par iespējām iesniegt prasījumu ar nosacījumu. Taču tas notika jau pēc 6 mēnešu kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa notecējuma, līdz ar to šim apstāklim nav juridiskas nozīmes.

[3.4] Maksātnespējas procesa ietvaros ir tikuši atzīti citi pēc likumā noteiktā termiņa LTAB iesniegtie kreditora prasījuma papildinājumi, taču tie bija prasījumi par LTAB segtiem apdrošināšanas maksājumiem. Proti, šie prasījumi tika atzīti kā prasījumi, kas radušies pēc Maksātnespējas likumā noteiktā 6 mēnešu prasījumu iesniegšanas termiņa.

[4] Tiesas sēdē sūdzības iesniedzēja pilnvarotais pārstāvis /pers. B/ sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. Paskaidroja, ka sākotnējam kreditora prasījumam un visiem tā papildinājumiem ir viens un tas pats pamats. LTAB ir likumā noteikts pienākums veikt maksājumus negadījumos cietušajām personām. Šo maksājumu apmērs ir aprēķināts, taču normatīvie akti nosaka, ka izmaksas cietušajiem jāveic periodisku maksājumu veidā, tāpēc LTAB nevar šīs summas izmaksāt uzreiz. Eksperti ir aprēķinājuši nākotnē veicamo maksājumu apmēru (tas var nebūtiski mainīties, piemēram, gadījumā, ja izmaksas cietušai personai tiek pārtrauktas sakarā ar personas nāvi). Šis aprēķins ir apjomīgs, tas nav pievienots sūdzībai, bet ir iesniegts administratorei kā kreditora prasījuma pielikums. Jāņem vērā, ka AAS "Balva" izsniegtās polises turpināja darboties arī pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, līdz ar to LTAB kreditora prasījuma apmērs varēja mainīties, ja polises darbības laikā notika apdrošināšanas gadījums. Sūdzības iesniedzējam ir bažas, ka maksātnespējas process varētu tikt pabeigts, un sūdzības iesniedzējs nevarēs atgūt savus zaudējumus, kas tam nākotnē radīsies, izmaksājot cietušajiem atlīdzību. Tāpēc sūdzības iesniedzējam ir būtiski, lai kreditora prasījums tiktu atzīts ne tikai attiecībā uz jau veiktajām izmaksām, bet arī uz nākotnē veicamajām.

Administratore uz tiesas sēdi nebija ieradusies, iesniegusi lūgumu izskatīt sūdzību bez viņas klātbūtnes.

Parādnieka pārstāvji uz tiesas sēdi nebija ieradušies, par neierašanās iemesliem tiesu nav informējuši.

Tiesa nolēma izskatīt sūdzību bez administratores un parādnieka pārstāvju klātbūtnes, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 363.[14] panta vienpadsmito daļu.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, noklausījusies sūdzības iesniedzēja pārstāvja paskaidrojumus, pārbaudījusi un izvērtējusi lietas materiālus un novērtējusi sūdzībā ietvertos argumentus, atzīst, ka sūdzība ir pamatota un apmierināma šādu argumentu dēļ.

[5.1] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.[17] panta pirmo daļu tiesa izskata kreditora, parādnieka pārstāvja vai trešās personas, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, sūdzību par administratora lēmumu vai izsoles aprēķinu juridiskās personas maksātnespējas procesā Maksātnespējas likumā noteiktajos gadījumos.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 80.panta pirmo daļu kreditors administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no lēmuma saņemšanas dienas vai ir tiesīgs viena mēneša laikā no administratora lēmuma saņemšanas dienas iesniegt prasību par strīda izskatīšanu par tiesībām.

Ievērojot minēto, ir pamats LTAB sūdzības izskatīšanai tiesā.

[5.2] Kā redzams no lietas materiāliem, LTAB 2018. gada 18. septembrī iesniedza maksātnespējīgās AAS "Balva" administratorei Papildinājumu Nr. 14. Ar šo papildinājumu kreditors papildināja savu prasījumu ar nenodrošināto prasījumu 1 681 280,96 EUR apmērā (galvenais prasījums bez blakus prasījumiem), kas veidojas šādi:

1) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai atlīdzināmās pensijas invalīdiem 1 172 050,77 EUR;
2) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai atlīdzināmās pensijas apgādājamajiem 275 988,18 EUR;
3) maksātnespējīgās AAS "Balva" atlīdzināmās pensijas invalīdiem 181 367,05 EUR;
4) maksātnespējīgās AAS "Balva" atlīdzināmās pensijas apgādājamajiem 50 979,70 EUR;
5) Maksājumu kavējumu pieņēmums (pusgads) 895,26 EUR.

Prasījuma pamatojumā norādīts, ka kreditoram LTAB ir pienākums izmaksāt minētās summas ceļu satiksmes negadījumos cietušajiem, iegūstot prasījuma tiesības pret maksātnespējīgo AAS "Balva". Izmaksas vēl nav veiktas, un prasījuma apmērs aprēķināts, izmantojot RBNS (Reported But Not Settled) rezervju aprēķina modeli. Maksājumu veikšana plānota līdz 2065. gada aprīlim.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 5.[1] punktu kreditori savā iesniegumā [par kreditora prasījuma atzīšanu], cita starpā, norāda, vai kreditors atzīstams par tādu kreditoru, kura prasījuma tiesības ir atkarīgas no nosacījuma iestāšanās, kā arī prasījuma apmēru un datumu (ja tāds ir zināms), līdz kuram nosacījumam jāiestājas.

Tas nozīmē, ka likumdevējs Maksātnespējas likumā atļāvis kreditoriem pieteikt tādus kreditora prasījumus, kuru izpildi varēs prasīt tikai nākotnē, iestājoties kādam nosacījumam.

Tiesas ieskatā LTAB kreditora prasījuma Papildinājums Nr. 14, sakarā ar kura neatzīšanu iesniegta sūdzība, var tikt kvalificēts kā nosacīts prasījums Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas 5.[1] punkta izpratnē.

Prasījums ir pamatots ar OCTA likuma 51. panta pirmās daļas 5. punktu, 17. panta septīto daļu, 18. pantu. Saskaņā ar šim normām no LTAB Garantijas fonda līdzekļiem tiks veiktas izmaksas sakarā ar ceļu satiksmes negadījumos nodarītajiem zaudējumiem, kur zaudējumus nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesiskā atbildība bija apdrošināta AAS "Balva". Veicot minētās izmaksas, LTAB rodas prasījuma tiesības pret maksātnespējīgo AAS "Balva" cietušajiem izmaksāto summu apmērā. Taču maksājumi cietušajām personām veicami ilgterminā periodisku ikmēneša maksājumu veidā (to nosaka normatīvie akti, piemēram, Ministru kabineta 2004. gada 14. decembra noteikumi Nr. 1008 "Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem", 24. un turpmākie punkti). Līdz ar to LTAB prasījums pret maksātnespējīgo AAS "Balva" ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, proti, prasījuma tiesības tiks realizētas tikai tad, kad faktiski būs veikta izmaksa cietušajai personai. Izmaksa var arī netikt veikta (piemēram, personas nāves vai citu apstākļu dēļ), un šādā gadījumā nosacījums nebūs iestājies.

Minētā LTAB nosacītā prasījuma apmērs ir nosakāms, veicot tā aprēķinu saskaņā ar normatīvajiem aktiem (Ministru kabineta 2004. gada 14. decembra noteikumiem Nr. 1008 "Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem", Ministru kabineta 2014. gada 17. jūnija noteikumi Nr. 340 "Noteikumi par apdrošināšanas atlīdzības apmēru un aprēķināšanas kārtību par personai nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem", Finanšu un kapitāla tirgus komisijas "Noteikumi par apdrošinātāju un privāto pensiju fondu tehnisko rezervju izveidošanu un aprēķināšanas metodēm" (apstiprināti ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes 2004. gada 24. decembra lēmumu Nr. 299)).

[5.3] Ar Administratores lēmumu nolemts neatzīt Papildinājumā Nr. 14 ietverto prasījumu, kas atkarīgs no nosacījuma.

Lēmums pamatots ar apstākli, ka kreditors ir nokavējis Maksātnespējas likuma 73. pantā paredzēto kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņu. No Administratores lēmuma redzams, ka administratore nav vērtējusi Papildinājumā Nr. 14 ietvertā prasījuma pamatotību pēc būtības, norādot vien uz apstākli, ka tas ir jauns kreditora prasījums, attiecībā uz kuru iestājies noilgums.

[5.4] Kā redzams no Maksātnespējas reģistra ierakstiem, AAS "Balva" juridiskās personas maksātnespējas process ir pasludināts 2016. gada 6. jūlijā, bet ieraksts Maksātnespējas reģistrā par minēto ir veikts 2016. gada 8. jūlijā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73. panta pirmo daļu kreditoru prasījumi pret parādnieku iesniedzami administratoram mēneša laikā no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu. Šī panta otrā daļa noteic, ja kreditors nokavējis šā panta pirmajā daļā minēto prasījumu iesniegšanas termiņu, viņš savu prasījumu pret parādnieku var iesniegt termiņā, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Pēc šā termiņa iestājas noilgums, līdz ar to kreditors zaudē kreditora statusu un savas prasījuma tiesības pret parādnieku.

Tādējādi saskaņā ar minētajām normām AAS "Balva" kreditori varēja iesniegt savus prasījumus ne vēlāk kā 2017. gada 8. janvārī.

Minētais attiecas uz visiem kreditoru prasījumiem. Maksātnespējas likums neparedz nekādus izņēmumus attiecībā uz Maksātnespējas likuma 73. panta ceturtās daļas $5.^1$ punktā paredzētajiem prasījumiem, kas atkarīgi no nosacījuma iestāšanās.

Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 8. aprīļa spriedumā lietā Nr. SKC-117/2014 (publicēts www.at.gov.lv) ir izvērsti analizēta prekluzīvā termiņa būtība un mērķis, cita starpā norādot, ka likumdevējs noteicis: 1) maksimālo termiņu, kādā maksātnespējīgā parādnieka kreditoram jāpiesaka savs prasījums, 2) personu, kura pieteikto prasījumu sākotnēji izvērtē, 3) kreditora prasījuma neiesniegšanas termiņā tiesiskās sekas. Iztulkojot minētās normas sistēmiski, secināms, ka gadījumā, ja kreditora prasījums maksātnespējīgā parādnieka administratoram nav pieteikts mēneša termiņā, bet iekļaujoties Maksātnespējas likuma 73. panta otrajā daļā paredzētajā laika posmā, tad kreditors zaudē tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā (šā panta trešā daļa). Savukārt, nepiesakot savu prasījumu minētā panta otrajā daļā noteiktajā termiņā, kreditors zaudē kreditora statusu un prasījuma tiesības pret parādnieku. Kreditoru prasījumu, kas vērsti pret maksātnespējīgo parādnieku (fizisko vai juridisko personu) iesniegšanu likumdevējs izvēlējies aprobežot ar konkrētu – saīsinātu termiņu. Šis Maksātnespējas likumā noteiktais termiņš, kā atzīst Augstākās tiesas Civillietu departaments, ir materiāli prekluzīvs jeb likumisks termiņš. Atšķirībā no procesuāli tiesiskā termiņa, kuru saskaņā ar Civilprocesa likuma 51. pantu tiesa vai tiesnesis var atjaunot, materiāli tiesiska termiņa atjaunošana tiesību normās nav paredzēta. Kā to savulaik norādījis prof. Vladimirs Bukovskis, pēc sekām likumiskiem termiņiem ir izšķirošs, absolūts un liktenīgs raksturs. Tie nav grozāmi, pat ja abas puses tam piekrīst (sk. Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata.-Rīga: Autora izdevums, 1933, 278.lpp.). Materiāli tiesiska prekluzīva termiņa ilgumu noteic likumdevējs, izdarot politisku izšķiršanos attiecībā uz jautājumu, kāds laiks dodams kādas tiesības īstenošanai. Maksātnespējas likumā iekļautajās speciālajās tiesību normās šāds termiņš noteikts ar mērķi – no vienas puses, radīt skaidrību par kreditoru un maksātnespējīgā parādnieka mantiskajām attiecībām, ko nevar sasniegt, ja administratoram nav iespējams apzināt kreditoru prasījumu reģistrā fiksējamo parādnieka neizpildīto saistību pret kreditoriem apmēru, no otras puses, nodrošināt kreditoriem vienādas iespējas, piesakot prasījumu precīzi apzīmētā laika posmā, piedalīties maksātnespējas procesā un saņemt savu prasību apmierinājumu. Tā kā prekluzīvs termiņš ir subjektīvo tiesību izbeidzošs termiņš, to palaižot garām, iestājas noilgums, kura dēļ izbeidzas ne vien prasības tiesība, bet arī pati saistība (Civillikuma 1893. un 1910.pants). Citiem vārdiem, līdz ar prekluzīvā termiņa izbeigšanos zūd arī pašas tiesības. Kasācijas instances tiesas judikatūrā nostiprināta atziņa, ka prekluzīva termiņa nokavējums ir absolūts materiāltiesisks šķērslis prasības apmierināšanai (sk., piemēram, Senāta 2009. gada 8. aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-117, 2009. gada 16. decembra spriedumu lietā Nr.SKC-1072, 2010. gada 27. oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-945, 2011. gada 25. maija spriedumu lietā Nr.SKC-699, 2012. gada 14. decembra spriedumu lietā Nr.SKC-886).

Līdz ar to, ja prasījums iesniegts pēc Maksātnespējas likumā noteiktā termiņa, tad administratoram nav pamata šādu prasījumu atzīt, un nav arī pamata izvērtēt termiņa nokavējuma iemeslus, jo materiāli tiesiska termiņa atjaunošana tiesību normās nav paredzēta.

[5.5] Kā redzams no lietas materiāliem, sākotnējais LTAB kreditora prasījums par faktiski segtiem maksājumiem iesniegts Maksātnespējas likumā paredzētajā termiņā – 2016. gada 20. jūlijā - par summu 1 923 899,76 EUR, un šis prasījums ar administratores lēmumu ticis atzīts. Pēc tam Maksātnespējas likumā paredzētajā termiņā iesniegti un atzīti kreditora prasījuma papildinājumi – 2016 gada 5. augusta kreditora prasījuma papildinājums par summu 659 997,08 EUR, 2016. gada 3. oktobra kreditora prasījuma papildinājums par summu 62 786,81 EUR, 2016. gada 5. decembra kreditora prasījuma papildinājums par summu 48 566,76 EUR.

Turklāt maksātnespējīgās AAS "Balva" maksātnespējas procesa ietvaros administratore atzinusi arī citus LTAB kreditora prasījuma papildinājums, kas iesniegti jau pēc Maksātnespējas likumā noteiktā kreditoru prasījumu pieteikšanas galīgā termiņa, 2017. gada 8. janvāra: 2017. gada 10. janvāra kreditora prasījuma papildinājumu par summu 218 776,57 EUR, 2017. gada 6. februāra kreditora prasījuma papildinājumu par summu 44 836,32 EUR, 2017. gada 12. aprīļa kreditora prasījuma papildinājumu par summu 44 878,61 EUR, 2017. gada 30. jūnija kreditora prasījuma papildinājumu par summu 63 716,64 EUR, 2017. gada 2. augusta kreditora prasījuma papildinājumu par summu 104 909,60 EUR, 2017. gada 6. oktobra kreditora prasījuma papildinājumu par summu 91 331,23 EUR, 2017. gada 4. decembra kreditora prasījuma papildinājumu par summu 39 051,89 EUR, 2018. gada 5. marta kreditora prasījuma papildinājumu par summu 63 462,86 EUR, 2018. gada 4. septembra kreditora prasījuma papildinājumu par summu 52 203,01 EUR.

Administratore rakstveida paskaidrojumā norādījusi, ka minētie kreditora prasījuma papildinājumi ir atzīti, jo visi šie prasījumi ir par jau faktiski segtiem apdrošināšanas maksājumiem, kas ir segti jau pēc kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņa.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 75. panta astoto daļu, ja administratora rīcībā nonāk jaunatklāti apstākļi vai dokumenti par kreditora prasījumu, par kuru jau ir pieņemts lēmums, administrators šo lēmumu ir tiesīgs grozīt vai atcelt, bet ne vēlāk kā līdz dienai, kad šajā likumā noteiktajā kārtībā sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns. Atceļot sākotnējo lēmumu, administrators pieņem jaunu lēmumu šajā pantā noteiktajā kārtībā, ievērojot šā likuma 73.pantā noteikto kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņu.

Tādējādi minētā norma pieļauj atcelt sākotnējo lēmumu Maksātnespējas likuma 73. pantā noteiktā termiņa ietvaros, savukārt grozīt lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu pieļauj ne vēlāk kā līdz dienai, kad sastādīts kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns, ja administratora rīcībā nonāk jaunatklāti apstākļi vai dokumenti.

Pamatojoties uz minēto normu, administratorei bija tiesības grozīt sākotnējo lēmumu par LTAB kreditora prasījuma atzīšanu un, ņemot vērā jaunatklātos apstākļus un papildus dokumentus, grozīt kreditora atzītā prasījuma apmēru, to palielinot.

Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesa atzīst, ka būtu izvērtējams, vai arī LTAB Papildinājums Nr. 14 ir sākotnējā kreditora prasījuma papildinājums, kas satur jaunatklātus apstākļus un vai jaunus dokumentus par sākotnējo kreditora prasījumu, par kuru jau pieņemts lēmums.

Šāda atziņa pausta arī Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017. gada 22. novembra lēmumā lietā SPC–22/2017, kur analoģiskā situācijā norādīts uz tiesas pienākumu dot vērtējumu precizētā kreditora prasījuma attiecināmībai uz sākotnējo prasījumu, kas iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā, kā arī tā atbilstībai Maksātnespējas likuma 75.panta astotajā daļā izvirzītajām prasībām.

[5.6] No administratores paskaidrojuma izriet, ka administratores ieskatā Papildinājums Nr. 14, atšķirībā no pārējiem prasījuma papildinājumiem, ir jauns kreditora prasījums, jo Papildinājums Nr. 14 ir atkarīgs no nosacījuma iestāšanās, bet sākotnējais prasījums un tā papildinājumi ir iesniegti par jau faktiski veiktiem apdrošināšanas maksājumiem.

Kā redzams no LTAB sākotnējā 2016. gada 20. jūlija kreditora prasījuma par summu 1 923 899,76 EUR, šis prasījums pamatots, cita starpā, ar OCTA likuma 51. panta pirmās daļas 5. punktu, 17. panta septīto daļu, 18. pantu. Norādīts, ka LTAB ir pienākums AAS "Balva" vietā veikt apdrošināšanas atlīdzības izmaksas no Garantijas fonda līdzekļiem, ja zaudējumus nodarījis transportlīdzeklis, kura īpašnieka civiltiesiskā atbildība bija apdrošināta AAS "Balva". Veicot minētās izmaksas, LTAB rodas prasījuma tiesības pret maksātnespējīgo AAS "Balva" cietušajiem izmaksāto summu apmērā. Turklāt norādīts, ka provizoriski kopējās izmaksas no Garantijas fonda varētu sasniegt 4,5 miljonus EUR.

Arī visi pārējie LTAB kreditora prasījuma papildinājumi pamatoti ar AAS "Balva" nenokārtotajām saistībām, kuras saskaņā ar OCTA likuma 51. panta pirmās daļas 5. punktu jāsedz kreditoram no Garantijas fonda.

Ievērojot minēto, tiesa atzīst, ka Papildinājums Nr. 14 ir tieši attiecināms uz LTAB sākotnējo prasījumu, kas iekļauts kreditoru prasījumu reģistrā, jo šim papildinājumam ir tas pats pamats, kas sākotnējam prasījumam, turklāt jau sākotnējā prasījumā kreditors norādīja uz paredzamo kreditora prasījuma apmēra palielinājumu.

Papildinājumā Nr. 14 ir norādīts uz jauniem apstākļiem un dokumentiem – informācija par RBNS rezervju aprēķina modeli, RBNS rezervju tabula ar detalizētiem datiem par veiktajiem un veicamajiem maksājumiem, tādējādi izpildot Maksātnespējas likuma 75. panta astotās daļas prasības.

Vērtējot apstākli, ka prasījuma daļa, kas ietverta Papildinājumā Nr. 14, ir atkarīga no nosacījuma iestāšanās, tiesa atzīst, ka likums neaizliedz kreditoram iesniegt tādu prasījumu, kura daļa ir atkarīga no nosacījuma iestāšanās, bet attiecībā uz daļu nosacījums jau ir iestājies. Nosacījums ir saistības blakus noteikums (Civillikuma 1472. pants), un kreditora prasījuma pamats atkarībā no nosacījuma iestāšanās nemainās, taču līdz nosacījuma iestāšanās brīdim nevar prasīt prasījuma izpildi. Līdz ar to šis apstāklis nav šķērslis attiecināt Papildinājumu Nr. 14 uz sākotnējo kreditora prasījumu.

Turklāt, ja atzītu par pamatotu administratores argumentāciju, ka Papildinājums Nr. 14 ir jauns prasījums un attiecībā uz to ir iestājies noilgums, tas nozīmētu to, ka kreditors LTAB prasījuma tiesības pret parādnieku par Papildinājumā Nr. 14 norādītajām apdrošināšanas izmaksām ir zaudējis. Tiesas ieskatā tas būtu pretrunā ar Maksātnespējas likuma pamatprincipiem - tiesību saglabāšanas principu, saistību izpildes principu un labticības principu (Maksātnespējas likuma 6.pants).

Tiesa atzīst, ka administratore, lēmumā par LTAB Papildinājuma Nr. 14 neatzīšanu atsaucoties uz noilgumu un neizvērtējot papildinājuma pamatotību pēc būtības, nav rīkojusies atbilstoši Maksātnespējas likuma 75.panta astotās daļas prasībām. Administratorei bija jāizvērtē viņas rīcībā nonākušie jaunatklātie apstākļi un dokumenti par kreditora prasījumu, un jāpieņem lēmums par to, vai attiecīgi būtu vai nebūtu grozāms lēmums par LTAB kreditora prasījumu, atzīstot to lielākā apmērā saskaņā ar Papildinājumā Nr. 14 norādīto.

[5.7] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.^{17} panta otro daļu, ja tiesa atzīst, ka pārsūdzētais administratora lēmums [..] neatbilst normatīvo aktu prasībām, tā apmierina sūdzību un uzdod administratoram novērst pieļauto pārkāpumu.

Tādējādi atzīstot, ka Administratores lēmums neatbilst normatīvo aktu prasībām, proti, administratore nav vērtējusi kreditora prasījuma papildinājumu pēc būtības un nepamatoti atsaukusies uz noilgumu, vienlaikus ir apmierināma LTAB sūdzība un Administratores lēmums atzīstams par nepamatotu. Administratorei uzdodams atkārtoti izvērtēt Papildinājumu Nr. 14 atbilstoši Maksātnespējas likuma 75. panta astotā daļas prasībām, pieņemot lēmumu par to, vai Papildinājumā Nr. 14 norādītie jaunatklātie apstākļi un papildus dokumenti ir pamats, lai palielinātu LTAB atzītā kreditora prasījuma apmēru.

Tiesa nevar uzdot administratorei atzīt LTAB Papildinājumu Nr. 14, kā to lūdz sūdzības iesniedzējs, jo kreditoru prasījumu pārbaude un izvērtēšana ir administratora ekskluzīvā kompetencē, ar iespēju kreditoram to nodot pārvērtēšanai tiesā. Konkrētajā gadījumā kreditora prasījuma Papildinājums Nr. 14 pēc būtības nav vērtēts, līdz ar to jautājums nododams izvērtēšanai administratorei. Turklāt tikai administratores rīcībā ir visi kreditora prasījumu un Papildinājumu Nr. 14 pamatojošie dokumenti.

Rezolutīvā daļa

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.^{14}, 363.^{17} pantu, tiesa

nolēma:

Apmierināt biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" sūdzību un atzīt par nepamatotu maksātnespējīgās AAS "Balva" administratores 2018. gada 15. oktobra lēmumu Nr. 101/89/2-3/101.

Uzdot maksātnespējīgās AAS "Balva" administratorei atkārtoti izlemt jautājumu par biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" 2018. gada 18. septembra Kreditora prasījumu Nr. 14, izvērtējot to pēc būtības atbilstoši Maksātnespējas likuma 75. panta astotajai daļai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese (paraksts) DaceKantsone